ዕትመት: የተማሪዎች፣ የወታደሮችና የሀይማኖት

አገራችን ገና ዘመናዊነትን በሰፊው ስትጀምር ያገር ግንባታ ገና መሰረቱ ተጥሎ አቆጥቁጠው ከነበሩት የእድገት ጎዳናዎች ውስጥ ዕትመት ትልቁና በስፋት ተይዞ የነበረ እርምጃ ነበር። ያንን ጎዳና ተያይዞት የነበረው የመጽሔት፣ የመጽሐፍ[1]፣ የጋዜጣና የመሳሰሉትን በጊዜው ይታተሙ የነበሩትን ማቅረብ የት ላይ እንደሳትን ወይ እንደተሳሳትን ለማሳየት ይጠቅማል በሚል በተለይ ሙያ ነክ ከነበሩት ዕትመቶች ሶስቱን አብይት ተቋሞችን አቀርባለሁ። ይህን ሳደርግም ዕትመት (ፕሬስ) የእድገትም የዲሞክራሲም ማስረጃ ነው የሚል ዕምነት ተመርኩዤ ነው። ይህን ተመርኩዤ ለማስተላለፍ የምፈልገው ሁለት ግባቶች አሉኝ። የመጀመሪያው ስንጀምር የእድገት መሰረቱ ተጥሎ እየተንቀሳቀስን እንደነበረና ይነስም ይብዛ በዕትመት በኩል የተደረገውን ዕርምጃ ለማሳየት። ሁለተኛው ሁለቱን የታሪክ ዘመናት በማነጻጸር የያዝነውን የቁልቁለት መንገድ እንዴት በፍጥነት እንደምንጓዝ ለማሳየት ነው። ያን ጊዜ ይታተሙ የነበሩት ሰሞናዊ ወርሃዊ፣ በየሶስት ወሩና፣ አመታዊ ዕትመቶች የዘመናትን ወዠብ ሰንጥቀው ለዚህ ምዕተ ዓመት ለመብቃት አለመቻላቸው ለተያያዝነው ለቁልቁለት መንገድ አንዱ አስረጂ ነው። ከነዚህም ውስጥ እስከ አሁን ቀጥለው የሚገኙት የመንግስት ጋዜጦች ብቻ ሲሆኑ ለምሳሌ አዲስ ዘመን፣ The Ethiopian Herald የተርፉት ደብዛቸው ጠፍቷል። ከጠፉት ውስጥ በሶስት ትላልቅ ተቋማት ይታተሙ የነበሩትን ከዚህ በታች ለአንባቢዎች አቀርባለሁ።

አስቀድሜ እዚህ መጣጥፍ ውስጥ የተጠቀሱት እንደ ኢትዮጵያ አቆጣጠር ፲፱፻፷፪ ፲፱፻፷፬ እና ፲፱፻፷፮ ዓ/ም (አመተ እግዚአ ሐምሌ 1970፣ 1972፣ 1974) የተዘረዘሩትን ሲሆን የመጨረሻውን ማለት □□□□□ ቱን ስድስተኛ እንደሆነ ሆይናስኪ በመግቢያው ላይ ጠቅሶታል። ከስድስቱ እኔ የቃኘኋቸው ከላይ የጠቀስኳቸውን ብቻ በመሆኑ ሙሉዕ እንዳልሆነ ከዚሁ ማሳወቅ እወዳለሁ። ፲፱፻፷፮ የቁልቁለቱን መንገድ የጀመርንበት በመሆኑ ሊቃውንቱ የደርግ ሰለባ በመሆናቸውና የተረፉትም በመበተናቸው የታሪክ ቅርሳችንን የሚዘግበው ጠፍቶ አሁንም የሚታተሙትን መጻሕፍት ሆነ መጽሔቶች ወይም ማንኛውንም ዕትመት ዘግቦ አሁን ለምንጠቀምበት ይሁን ለመጪው ትውልድ ለማቆየት ስራዬ ብሎ የጀመረው የለም። የሚታተመውን ሁላ የግድ እንዲመዘገብ የሚያገድ ሕግ ዛሬም አልተደነገገም ወያኔም በሔራዊ የሚባል ነገር ጉዳዩ ስላልሆነ አይጠበቅበትም። በመሆኑም ዕድገቱን ለመለካትም ሆነ ደራሲን ከህዝቡ ለማተዋወቅ የምንከተለው መንገድ ዛሬም ያቦ ስጥ ነው። አገር ቤት የኢትዮጵያ ደራሲያን ማህበር አንዱ ስራው ይህ ነበር እሱም እንደ ማንኛውም ኢትዮጵያዊ ነገር ጅምሩ እንጂ የማደጉ ዕጣ ያው ነው። በውጭ አንዳንድ ዕትመቶችንና ደራሲዎቻቸውን አልፎ አልፎ በመረቦች ተለጥፎ ብናይም እንደ ሕግ የሚወጣውን ሁላ አያስተዋውቁም። ሌላ በውጭ በየሶስት ወሩ ይታተም የነበረ አንድምታ የሚል የስነ ጽሁፍ ልሳን አንዱ ስራው የስነ ጽሁፍ ባህላችንን ማስተዋወቅ እንደሆነ በመጀመሪያ ዕትማቸው ላይ ገልፀውት ማለፊያ ስራ እየሰሩ ነበር። አስር ዕትማትን በመረባቸው አይቻለሁ ይቀጥል ይቁም ግን የማውቀው ነገር የለም። የዚህ ዐይነት ድርጅት በጣም ያስፈልገናል ግን የለንም ከዛሬ ፴፷፮ ዓመት በፊት በዚህ በኩል ተሰልፈው አሰራቸውን የተውልንን ሊቃውንት እያመሰገንን ወደ ዕትማቶቹ እንመለስ።

የመጀመሪያው □ ኛና ከፍተኛ ደረጃ ት/ቤቶች፣ ሁለተኛው ሀይማኖታዊ ሲሆን ሶስተኛው ወታደራዊ ልሳናት ናቸው። ሌሎች በተለያዩ ጥበባት በኪነ ጥበብ፣ በስነ ጥበበ፣ በታሪክ፣ በምልክአ ምድር፣ በጠባየ አንጥሮ፣ በስነ ስርህ፣ በአካላዊ ጠባይና እንዲያው በጠቅላላው በተለያዩ የሙያ ዘርፎች በመንግስታና በግል ድርጅቶች ይታተሙ የነበሩ በብዛት መኖራቸው ይታወቃል[2]። ከኔ ይበልጥ በሙያው ተሰልፈው የነበሩ ዛሬ በሕይወት የሚገኙ ግለሰቦች ቢያቀርቡት እየተመኘሁ ለጊዜው ያገኘኋቸውን መርጬ ጀባ እላችኋለሁ።

ሶስቱን የመረጥኩበት ምክንያት አጀማመራቸው ተቀራራቢ ጊዜ በመኖሩ ነው ማለት ከ□ ኛው ክፍለ ዘመን ወዲህ በዘመናዊነት የተደራጁ በመሆናቸው እና ጥቂቶች አነባቸው ከነበሩት ውስጥ ስለነበር የግል ትዝታ ስላለኝም ጭምር ነው። በሀይማኖቱ በኩል ከ□ □ ዓ/ም ወዲህ ኢትዮጵያ በግብጥ መሪዎች ስትሳብ ቆይታ በራሷ መመራት የጀመረችው በ□ ኛው ክ/ዘመን አጋማሽ ወዲህ ነው። ይህም በፍትሀ ነገስት ላይ ሊቀ መምህር ይኄይስ ወርቄ እንዳሉት በጽድቅ ለበስ ተንኮል ታግዶ[3] ቆይቶ በቀ/ኀ/ሥ መሪነት ፲፱፻፶፪ ጀምራ የራሷን ርእሰ ሊቃነ ጳጳስ እየሾመች ትምህርቷን ለማስፋፋት እያተመች ታሰራጭ ነበር። ከዘረዘርኳቸው ውስጥ ለግንዛቤ ያህል የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክስርቲያን (ኢ/ኦ/ቤ/ክ) ብቻ ሳይሆን ሌሎቹንም ጨምሬአለሁ ሌሎቹም የየራሳቸውን ያትሙ ስለነበር ነው። ዘመናዊ ወታደር ወይም ወታደርነት ሙያ ሆኖ በዘመናዊ ዘዴ መሰልጠን የጀመረው ከጣሊያ ወረራ ትንሽ ቀደም ብሎ ነው። በፋሽስት ወረራ ጊዜ እንኳን ያው እንደ ጥንቱ ተዘመተ እንጂ ዘመናዊ ጦር(የገነት ጦር ት/ቤት ገና መጀመሩ ነበር) እንዳልነበረን ታሪኩም ሆነ አሁን በሕይወት ያሉ አርበኞች ይመሰክራሉ። ይህ ዘመናዊ ውትድርና ሲጀመር ሙያ ተኮር የሆነ መጽሔት ጊዜውን ጠብቆ መታተም ጀመረ። ዘመናዊ ት/ቤትም እንዲሁ በ□ ኛው ክ/ዘመን መባቻ ጀምሮ እየተስፋፋ የመጣ አዲስ ተቋም ስለሆነ የራሱ የሆነ ዕትመትም የጀመረው ቀስ በቀስ ነው።

አገሬ ለያዘችው እርምጃ የሚረዳት አንዱ ትልቁ መሳሪያ ዕትመት ስለነበር በዚህ በኩል ምን ያህል ጥቅም እንዳስገኘና ምን ያህልም ይታተም እንደነበረ ለማስገንዘብና አሁን ባለበት ሁኔታ ደሞ ምን ያህል ወደ ኋላ እየገሰገስን እንደሆነ ከታች ያቀረብኩትን ዝርዝር ማየት ይበቃል። ሶስቱም ተቋሞች በዘመናዊ መንገድ ተደራጅተው የጀመሩት በተመሳሳይ ጊዜ ነው። ቤተ ክርስቲያን ጭራሽ ጠፋ ባይባልም ያው መንገዱን ይዞታል[4]። በትምህርት ቤት በኩል ዕትመቱ ደብዛው ከመጥፋቱ በላይ የትህምርቱ ደረጃም ቢሆን በእጅጉ ወረደ እንጅ አደገ ለማለት አያስደፍርም። ወታደራዊው ተቋም ግን እንደ አገር መከላከያ አለ ለማለት አያስደፍርም። ያው እንደ ጉልተኛው ስርዐት የግል አሽከር ወይም ጠብመንጃ ይዞ የሚከተል የመለስ የብረት አጥር ነው። ልዩነቱ አደረጃጀቱና ያነገበው መሳሪያ ዘመናዊ መሆኑ ነው። አንድም በሙያ መስክ የሚታተም ሰሞናዊ ሆነ ወርሀዊ ጋዜጣ ሆነ መጽሔት የለም (አንድ ጓደኛዬ ፖሊስና ዕርምጃው አሁንም ይታተማል ብሎኛል እሱም ቢሆን የመንግስት ነው) ለወሬ

ነጋሪ እሱ ከቀረ መልካም አለያ የተረፈ ያለ አይመስለኝም ካለ የምታውቁ አሳውቁን። አለያ እኔ እስከማውቀው ድረስ ካለፈው ተያይዘው ወይ ተቋርጠው እንደገና ጀምረው ለዛሬ የበቁ ዕትመቶች የሉም። ከዚህ በተረፈ ያማርኛም ሆነ የእንግዝኛ ወይም ሌላ የአውሮፓ ቋንቋ ይታተሙ ከነበሩት ይህ ተርፏል ወይም አለ የሚባል ዕትም የለም። አሳዛኝ ነው። ያልታደለ ህዝብ ያልታደለ አገር።

እስቲ ዕትመቶቹን እንቃኝ፦

ሀ/ የ፪ኛ ደረጃና የዩኒቨርሲቲ መጽሔቶች

፩/ ዓመታዊ መጽሔት፣ አስመራ ተግባረ ዕድ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፬

፪/ እሸት፣ አስፋው ወሰን አጠቃላይ ▯ኛ አ/አ ፲፱፻፷፱

፫/ ፍሬያችን ቅዱስ ዮሴፍ አ/አ፣ ፲፱፻፷፮

፬/ የኮተቤዎቹ፣ ቀ/ኀ/ሥ የመምህራን ማስልጠኛ፣ አ/አ ፲፱፻፷፫

፭/ የነፋስ ስልክ ኮከብ፣ ንፋስ ስልክ አጠቃል ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፭

፮/ የጥበብ ምንጭ፣ በየነ መርዕድ፣ ፲፱፻፷፭፣ አ/አ

፯/ መልዕክተ አግአዚ፣ አዲግራት አግአዚ ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ አዲግራት፣ ፲፱፻፷፪

፰/ ባሐላችን፣ የትምህርት ማሰልጠኛ ተቋም፣ አስመራ፣ ፲፱፻፷፩

፱/ የንግድ ሥራ ት/ቤት ኖኅተ ጽባሕ፣ የንግድ ሥራ ት/ቤት፣ አ/አ ፲፱፻፷፪

፲/ ትምህርታዊ መጽሔት፣ ቀ/ኃ/ሥ ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ እንድብር፣ ፲፱፻፷፬

፲፩/ ማነህ፣ ደጃዝማጅ ገረሱ ዱኪ ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ ግዮን፣ ፲፱፻፷፩

፲፪/ የተፈሪ መኮንን ንግድ ሥራ ክፍል መጽሔት፣ ተ/መ/ ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፷፪

፲፫/ የሕብረት ድምጽ፣ አርባ ምንጭ ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ አርባ ምንጭ፣ ፲፱፻፷፪

፲፬/ የተማሪዎች ዜና፣ ያሜሪካን ሚሲዮን የሴቶች ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፸፰

፲፭/ ዓላማችን፣ ዳግማዊ ሚኒሊክ ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፸፪

፲፮/ ብርሃን መጽሔትና የዓመቱ ሥዕላዊ መጽሔት፣ የደብረ ብርሃን የመምህራን ማሰልጠኛ፣ ደ/ብ፣ ፲፱፻፸፪

፲፯/ ብሔራዊ ትምህርት ቤት፣ ብሔራዎ ት/ቤት የንግድና የአካዳሚክ፣ አ/አ ፲፱፻፸፱

፲፰/ የአሜሪካን ተቋም ት/ቤት፣ ያሜሪካን ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፸’፯

፲፱/ የእምድብር ጮራ፣ ቀ/ኃ/ሥ ▯ኛ ደ/ት/ቤት፣ እምድብር፣ ፲፱፻፸፰

፳/ ማስተዋልና የጥንቱ ባላባት፣ መድሃኒ ዓለም ▯ኛ ደ/ት/ቤት/ አ/አ፣ ፲፱፻፷፰፣ ፲፱፻፸፱

፳፩/ የወጣቶች እርምጃና መስተዋት፣ ንጉሥ ተ/ሃይማኖት ት/ቤት፣ ደ/ማርቆስ፣ ፲፱፻፷፰፲፱፻፸፯

፳፪/ የአምቦ ገነት፣ አገረ ሕይወት የእርሻ ት/ቤት፣ አገረ ሕይወት፣ ፲፱፻፸፭

፳፫/ እድገት፣ አልጋ ከተማ፣ (ጂንካ) ፲፱፻፸፰

፳፬/ የተማሪዎች ጋዜጣ፣ ቀ/ኃ/ሥ ▯ኛ ደ/ት ቤት፣ ለቀምት፣ ፲፱፻፸፰

፳፭/ ቃለ ተማሪ፣ ቀ/ኃ/ሥ ▯ኛ ደ/ት ቤት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፸፪

፳፮/ <u>የደግለሃን ድምጽ፣</u> አዝማች ደግለሃን ት/ቤት፣ ባሌ፣ ፲፱፻፶፮

፳፯/ <u>የስሂን ድምጽ፣</u> ወይዘሮ ስሂን ት/ቤት፣ ወሎ፣ ፲፱፻፶፱

፳፰/ <u>የተማሪዎች እርምጃና ወጣቱ ተማሪ፣</u> ደ/ች ወ/ገብርኤል አባ ሰይጣን፣ አስበ ተፈሪ፣ ፲፱፻፶፱/፲፱፻፷፬ ዓ/ም

፳፱/ <u>የተማሪዎች ፋና፣</u> ደጃዝማዝ ወንድይራድ፣ አ/አ ፲፱፻፶፱

፴/ <u>የጎበና ድምጽ፣</u> ራስ ጎበና ፪ኛ ደ/ት/ቤት፣ ግዮን፣ ፲፱፻፶፰

፴፩/ <u>የእጨ መምህራን ድምጽ፣</u> የመምህራን ማሰልጠኛ፣ አስመራ፣ ፲፱፲፶፮

፴፪/ <u>የዓመቱ አለባችን፣</u> ልዑል ወሰን ሰገድ ት/ቤት፣ አ/አ፣[illegible]

፴፫/ <u>የአምኃ ደስታ</u> ት/ቤት መጽሔት፣ አምኃ ደስታ ት/ቤት፣ አ/አ ፲፱፲፶፮

፴፬/ <u>የጤና ምንጭ፣</u> ጤና ጥበቃ ት/ቤት፣ ጎንደር፣ ፲፱፲፶፪

፴፭/ <u>የሕጻናት ብርሃናትና ፍሬ፣</u> የሐረር መምህራን ማስልጠኛ፣ ተቋም ፲፱፲፶፱/፲፱፻፷፫ ዓ/ም

፴፮/ <u>የጅሬን ድምጽ፣</u> የመምህራን ማለልጠኛ፣ ጅማ፣ ፲፱፲፷፭

፴፯/ <u>ዕውቀት</u>፣ ባሕር ዳር፣ የባሕር ዳር ፖሊቴክኒክ ተቋም፣ ፲፱፻፶፰ ዓ/ም

፴፰/ <u>እንራመድ</u>፣ ደብረ ዘይት፣ ል/ት ተናኘ ወርቅ አጠቃላይ [illegible] ኛ ደርጃ ት/ቤት፣፲፱፻፷፱ ዓ/ም

፴፱/ <u>ደረጃ</u>፣ ሶዶ፣ ሶዶ አጠቃላይ ፪ኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም

፵/ <u>የህብረት ድምጽ፣</u> አርባ ምንጭ፣ ፪ኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም

፵፩/ <u>ዓመታዊ መጽሔት፣</u> ወልዲያ፣ ወልዲያ ፪ኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም

፵፪/ <u>ብርሃን</u>፣ ይርጋ ዓለም፣ ይርጋ ዓለም ፪ኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም

፵፫/ <u>የጎሬ ፋና፣</u> ጎሬ፣ ቀ/ኃ/ሥ ፪ኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም

፵፬/ <u>ሂላ፣</u> አ/አ የመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ፣ ፲፱፻፷፱ ዓ/ም

ከዚህ በላይ ያቀረብኳቸው ባማርኛ ብቻ የሚታተሙትን እንጂ ሁሉም በእንግሊዝኛ የሚታተሙ ለምሳሌ Medhane Alem እና The Chronicler በሐረር መድኃኒ ዓለምና በድሬ ዳዋ በልዑል መኮንን ት/ቤት ይታተሙ እንደነበር መጥቀስ ይበቃል። ባጠቃል ግን ከዚህ ቁጥር የማይተናነሱ በእንግሊዝኛ የሚታተሙ መጽሔቶች እንዳላቸው ማስታወስ እፈልጋለሁ። በተጨማሪ በውጭ አገር በተማሪ ማህበር የሚታተሙትን ያማርኛ፣ የእንግሊዝኛና የፈረንሳይኛ ዕትመቶች እዚህ ዝርዝር ውስጥ አልገቡም። ለምሳሌ ባውሮፓ ይታተሙ ከነበሩት ያማርኛ መጽሔቶች ታጠቅና የወር መጽሔት (በርሊንና ስቶክሆልም) Challenge በሰሜን አሜሪካ በእንግሊዝኛ እና Le Revil ፓሪስ ውስጥ በፈረንሳይኛ ይታተሙ ነበር። ከላይ የተገለጹትም ቢሆኑ ከጀመሩበት ጊዜ አንስተው ሳያቋርጡ የቀጸሉ ሳይሆኑ ዓመት ሁለት ዓምት ወይም ከዚያ ባነሰም በዛ እየተቋረጡ ወይ ስም እየለወጡ ከጠፉበት እንደገና ብቅ ብቅ የሚሉ መሆናቸውንም መዘንጋት የሉብንም። ይህንንም ችግር ዝርዝሩን ካዘጋጁት የመጀመሪያዎቹ ሊቆች ውስጥ እዚህ ላይ የተጠቀሱት ሆይናስኪ፣ መኮንን ተረፈና ሳህለማሪያም ክፍሌ በመግቢያው ላይ ገልጸውት ይገኛል። በዚህ ጉዳይ ላይ ከተለሙ ያርሷል ከጀመሩ ይጨርሷል የሚለው ክህሎት ለኛ የሰራ አይመስልም። እስቲ ወደ ሁለተኛው እንግባ:-

ለ/ ሀይማኖታዊ

፩/ ደምፀ ተዋህዶ፣ ኢ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፶፮

፪/ አዲስ ሕይወት፣ ኢ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፸፫

፫/ ምስክረ ብርሀን፣ የመ/ቅ የቤ/ክ ሰዎች ሚሲዮን፤ አ/አ ፲፱፻፵፫
፬/ ቃለ ሕይወት፣ አ/አ የሱዳን የውስጥ ሚሲዎን ፲፱፻፶፪
፭/ ትንሳኤ፣ ኢ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፶፭
፮/ ዜና ቤተ ክርስቲያ ዘኢትዮጵያ፣ ኢ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፴፰
፯/ ዘና እየሩሳሌም የኢትዮጵያ ክርስቲያኖች በየሩሳሌም፣ አ/አ ፲፱፻፶፯
፰/ ሰላም በምድር፣ ከሣቴ ብርሀን ማህበር፣ አ/አ ፲፱፻፷፰
፱/ የሴት ልጅ ዕድገት በሀይማኖት፣ ኢ/ኦ/ቤ/ክ፤ አ/አ ፲፱፻፶፯
፲/ የሕወት ጎዳና፣ ኢ/ኦ/ቤ/ክ፣ ፲፱፻፷፭
፲፩/ የሕይወት አምድ፣ የፊንላንድ ሚሲዮን፣ አ/አ ፲፱፻፷፪
፲፪/ የምስራች ድምፅ፣ የምስራች ድምፅ የትምህርት መርሀ ግበር፣ አ/አ ፲፱፻፶፬
፲፫/ ዜና ሐዋርያ፣ ማህበረ ሐዋርያት ፍሬ ሀይማኖት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፵፯
፲፬/ ብርሀን፣ አስመራ፣ ፲፱፻፵፯
፲፭/ መልእክተ ሰላም፣ ወንጌላዊ ሚሲዮን፣ አስመራ፣ ፲፱፻፵፰
፲፮/ ዘብዐኛ፣ የሰባተኛው ቀን ሚሲዮን፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፫
፲፯/ ፍኖተ ብርሃን፣ አስመራ (በትግሬኛ) ፲፱፻፵፫
፲፰/ ትምጻእ መንግስትከ፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፯

ሌሎች በውጭ ቋንቋዎች ማለት በእግሊዝኛ፣ በጣሊያንኛ፣ በፈረንይኛና በስፓኛ የሚታተሙትን አላቀረብኩም። ነገር ግን ባማርኛ ሆነው የሌሎች ሀይሞኖቶችን ዕትም ግን ጨምሬአለሁ። ይህ የሚያሳየንም ለዘብተኛነት በ ዕትመት በኩል ተጀምሮ እንደነበር ነው። ወደ ወታደራዊው ዕትመት ስንገባ የሚከተሉትን እናገኛለን።

ሐ/ ወታደራዊ

፩/ ወታደርና ዓላማው፣ የመከላከያ ሚ/ር፣ አ/አ፣ ፲፱፻፵፱
፪/ ወታደርና ጊዜው፣ የክብር ዘበኛ፣ አ/አ ፲፱፻፵፭
፫/ ተራመድ እግረኛ ወታደራዊ መጽሔት፣ የመ/ሚ/ር ፬ኛ ክ/ጦር፣ አ/አ ፲፱፻፶፱
፬/ የአየር ሀይል ዜና፣ የኢትዮጵያ አየር ሀይል፣ ደብረ ዘይት፣ ፲፱፻፷፩
፭/ የባህር ሀይል የዜና መጽሔት፣ የባህር ሀይል ዋና መ/ቤት አ/አ ፲፱፻፰
፮/ የባህር ሀይል ዓመታዊ መጽሔት፣ አ/አ ፲፱፻፷፱
፯/ ፈለግ፣ የባህር ሀይል ዋና መ/ቤት፣ ምጽዋ፣ ፲፱፻፶፯
፰/ የኦጋዴን አንበሳ፣ ሐረር ፫ኛ ክ/ጦር ሐረር፣ ፲፱፻፶፬
፱/ ፓሊስና ዕርምጃው፣ አ/አ ፲፱፻፷፩
፲/ የምስራቅ በረኛ፣ የሐረር ፓሊስ መጽሔት፣ ሐረር፣ ፲፱፻፶፱
/፲፩/ የኤርትራ ጠ/ግዛት ፓሊስ መጽሔት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፷፩

፲፪/ የአ/አ ፖሊሶች መጽሔት፣ አ/አ ፲፱፻፷፪
፲፫/ ድል በሕግ የሸዋ ፖሊስ መጽሔት፣ አ/አ ፲፱፻፷፭
፲፫/ ፋና፣ ምጽዋ፣ የባህር ሀይል ፲፱፻፷፯ ዓ/ም

ሌሎች በእንግሊዝኛ ቋንቋ የሚታተሙት ለምሳሌ Blood & Steel እና The Young Soldier የሚባሉት በሐረር የጦር አካዳሚ የሚያሳትማቸው ነበሩ። የአየርና የባህር ሀይሉ የሚያሳትሟቸው የእንግሊዝኛ መጽሔቶችና ዓመታዊ ራፖሮች እንዳሉ ማስታወስ እሻለሁ።

ዛሬ ላይ ሆነን የትላንቱን ስንመለከት ተጀምሮ የነበረው መቆሙ ብቻ ሳይሆን ጭራሽ ከምድረ ገጽ መጥፋቱን ነው የምንገነዘበው። ለምን ቢሉ መቆም በገንዘብ ችግር ወይም ባዘጋጅ ሞት ሊሆን ስለሚችል ገንዘቡና ተተኪ ሲገኝ ከቆመበት መቀጠሉ አይቀርምና ነው። የኛ ግን ከስር መሰረቱ ተፈንቅሎ የጠፋ ይመስላል። ምክንያቱም መፍጠር የሚችሉትን ሁላ ደርግ ጨርሶ ደብዛቸውን ስላጠፋው ሁሉም ነገር አብሮ መቀበሩን ለመረዳአት የሚቸግር አይመስለኝም። አሁንም ዛሬም በሁሉም መስክ የፈጠራ ችሎታ ያላቸው ወገኖች አሉ ግን ካለፈው የተወረሰ ማህበረሰቡ ካንዱ ወደአንዱ የሚያወራርደውን እርከን ኮምቦራሙ መንግስቱ ብጥስጥሱን ስላወጣው የተተካውም የቀረውን እያሳደደ እያጠፋ አሁን አለንበት ደርሰናል። አገርን አገር የሚያሰኘው የጋራውንና ብሔራዊውን መንግስት ሲጠብቅ ሲያስጠብቅ ወደሚቀጥለው ትውልድ በሰላም መሸጋገሩን ማስረገጥ ነው። ይህ ሳይሆን ስለቀረ ዛሬ ሁሉንም እንደ አዲስ ለመጀመር እንኳን አልበቃንም። ያንን ቀን ስጠብቅ የኔም ዕድሜ ውልቅ።

ተማሪው ዛሬ እንደ አንድ ልብ መካሪ እንደ አንድ ቃል ተናጋሪ ሊሆን ቀርቶ
በተማሪነቱ ብቻ እንኳን በሰላም መማር አልቻለም ይብስ በየጊዜው በየቦታው እርስ በርስ ሲጋጭ ይሰማል። ቤተ ክርስቲያንም ሁለት ቦታ ተከፍሎም በዚህ አላበቃም በውስጡ ያለው ንትርክ ቶሎ የሚበርድ አይመስልም። ወታደሩ የነበረው ጠፍቶ ባዲስ የቆመ ያንድ ወያኔ ጎጠኛ ድርጅት አጥር ሆኗል። ዕትም የመጨረሻ ሲቃዋን የዋጠችው ከምርጫው በኋላ ነው። የቀረ ነገር ቢኖር የህዝቡ ያንድነትና የዲሞክራሲ ጥማት ብቻ ነው።

ይህ ችግር በዕትመት ላይ ብቻ ሳይሆን መላ ያገሪቱን እሴት ይመለከታል፧፣ ለዚህ ችግር መባባስና ከገባንበት አዙሪት መውጣት ያቃተን የፍልስፍናና የርዮተ ዓለም ችግር መሰረቶች መጥቀስ ይበቃል። በርዮተ ዓለም ግንዛቤ የሰለጠነውን ዓለም ትምህርት የቀመሰው ያገሪቷ ምሁር ካገሪቷ ታሪክና ትውፊት ጋር የማይጣጣም የተዛነፈ ጥራዝ ነጠቅ ቶሪ ጨብጦ መፍትሄ በመሻቱ ነው። በዳበረውም ዕሴቱ በመኩራት ፈንታ መናቅን እንደ ስልጣኔ ቆጥሮ ሲመጻደቅ መፍትሄ ብሎ የያዘው የግራ ርዮተ ዓለም ሲሆን። ከሱም ጋር ተያይዞ በእጅጉ የጎዳን የጉልተኛው ስነ አዕምሮ ቁራኛነት ነው። በዚህ ጉዳይ ላይ ዲባቶ መሳይ ከበደ ባለፈው አንድ ጽሑፋ ላይ የህንድንና የኛን አገር በማነጻጸር የኛዎቹ የግራውን የመረጡበት ወይም ያዘነበሉበት ምክንያት ያ የጉልተኛ ሰነ አእምሮ በህሊናችን በመቀረጹ ያለ ጥያቄ ማዘዝና መታዘዝ ለሰነ አእምሮአቸው ተመጣጣኝ በመሆኑ እንደሆነ አስፍቶ ገልጾታል።

አቶ አምኃ ዳኛው በቅርቡ ባወጣው መጣጥፋ ያለፈውንና ያሁኑን ትውልድ በማነጻጸር የቀድሞው ትውልድ ያገርን ባህልና ታሪክ መሰረት አድርቶ ስለሚንቀሳቀስ ያተሪቷን ነጻነትና አንድነቷን ለዘመናት ሊያስጠብቁ መቻላቸውን ገልፀው። አዱሱ ትውልድ ግን ያንን ቅርስ ንቆ የባዕዳኑን የሰነ መንግስትና የምጣኔ ሀብት ሞዴሎችን አላግባቡ ኮርጆ ታሪክ የማይረሳው በደል መፈጸሙን በጽሑፋ እዝል ላይ ተንትኖ አቅርቧል። አሁንም ይህ የጥፋት መንገድ ስልጣኑን በያዘው ወያኔ እየተመቻቸ እንደሆነ አብራርቷል።

አሁንም የተማረው የራሱን ቋንቋ ትቶ ንቆም ይሁን ቸል ብሎ የሚጽፈውና የሚናገረው በባዕድ ነው። ይህ ራሱ ሳናውቀውም ይሁን አውቀን ላማርኛ መስፋፋት እንቅፋት እየፈጠርን ነው። አዳዲስ መጽሐፎች ሲታተሙ የሃያሲያንን ትችት አንሰማም። አዳዲስ ቃላቶች ሲፈጠሩ ተቀብለን አንጠቀምም ወይም ሂስ የለም። ታላላቅ ኢትዮጵያውያኖች ግኝታቸውን ሆነ ጥናታቸውን ባማርኛ አያሰራጩም። የነሱ ባማርኛ መጻፍና መናገር ቋንቋው እንዲያድግ ከመርዳቱም በላይ ሌላውን ወገን በተለይ ተከታዩን ትውልድ በራሱ እንዲኮራ እንዲጠቀምበትም ያበረታል። ይህን አለማድረግ ራሱ ወደ ኋላ ለመቅረቱ አስተዋጻኦ እያደረገ መሆኑን ላፍታም መዘንጋት የለብንም። የኢትዮጵያን ዓለም አቀፍ መረቦችን ብንጎበኝ ኢትዮጵያ ዛሬ በስተቀር አብዛኛው የሚጥፈው በእንግሊዝኛ ነው ወይም ብዙው ክፍል መስተንግዶው በእንግሊዝኛ ነው። በራስ አለመኩራት መዘዙ ብዙ ነው። አስፈላጊ ሲሆን በሌሎች ቋንቋዎች መገልበጥ ይቻላል ነገር ግን እንዲያው የኢትዮጵያን ጉዳይ ለኢትዮጵያውያን ታዳሚዎች በራስ ቋንቋ እንጂ የሌላው የሰው ወርቅ አያደምቅ ነው።

ሊቁ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ቀደም ብለው ያስተዋሉትን እዚህ ላይ መጥቀሱ ተገቢ ነው።

ልጅነት የያዘው ምላሳችን መንካ
ከቋንቋችን በቀር ሌላ ቋንቅ አይንካ።
ግዕዝ ካማርኛ አስተባብሮ ሲያውቅ
ከውጭ አገር ቋንቋ ያን ጊዜ ይንጠቅ።
ትምህርቱንም ይንዳው እንደ ምርኮ ከብት
ባማርኛው መንገድ በግዕዙ ስልት።
የጥበቡን መጽሐፍ ሥራ መሥሪያውን
እንብቦ ተርጉሞ ቶሎ እንዲያሰማን።
፲፱፻፹፯

ክንፈ ሚካኤል
ሜልበርን
ግንቦት ፫ ቀን □ ሺህ ፯ ዓ/ም

ዋቤዎች

1. አምኃ ዳኛው፣ ግንቦት ፳፩፻፣ <u>በኢትዮጵያ የፖለቲካ ፓርቲዎች አሰላለፍና የፖለቲካ ትብብር ጥያቄ</u>
2. ሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ማሪያም ወርቅነህ፣ <u>የሕግ ትምርት ሕግጋት በኢትዮጵያ</u> ይህን ጉዳይ እኒህ ታላቅ የኦርቶዶክስ ሊቅ ይህ ጥቅስ ራሱን የቻለ አንቀጽ ሳይሆን ግብጻውያኑ ራሳቸው በሰርዋጽ ያስገቡት እንደሆነና እንዲያውም አብርሃም ቀሲስ ራሱ ያስገባው እንደሚመስል ያብራራሉ። ዓ/ም የለውም የኢ/ኦ/ቤ/ክርስቲያንን የመረብ ገጽ ተመልከት።
3. መምህር ይኄይስ ወርቄ፣ ፲፱፻፷ ዓ/ም "ወሰብአ ኢትዮጵያስ ኢይሢሙ እማእምራኒሆሙ ወይክበር በስም ባሕቲቱ" (ፍትህ ነገሥት) "ንባብ ወትርጓሜ ዘቅኔያት አዕማደ ምሥጢራት" <u>የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ መጽሔት</u> ቅጽ□ ቁ□ .
4. S. Chojnacki and Makonnen Terefe, H.S. I university Institute of Ethiopian Studies, July 1970.
5. ስ. ሐይናስኪና ሣህለ ማሪያም ክፍሌ፣ ፲፱፲፷፫፣ <u>የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ ድርጅት፣</u> ሐምሌ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
6. ሰ. ሀይናስኪ፣ <u>በኢትዮጵያ የሚታተሙ መጽሔቶች ዝርዝር፣</u> ሐምሌ ፲፱፻፷፯ የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ ድርጅት፣
7. ሰለሞን ገ/ክርስቶስ፣ □□□□□ ዓ/ም <u>የኢትዮጵያ ደራሲያን ስም ዝርዝር</u> ቀ/ኃ/ሥ ዩኒቨርሲቲ ቤተ መጻሕፍት
8. አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ፣ ፲፱፻፹፯፣ <u>መዝገበ ፊደል፣ የግ ዕዝና ያማርኛ ቋንቋ መክፈቻ፣</u> ቅዱስ አላዛር ማ/ቤት ድሬ ዳዋ።

[1] አት ሰለሞን ገ/ክርስቶስ ወደ ፰፻ (800) የሚሆኑ ኢትዮጵያውያን ደራሲያን ስም ዝርዝር በ፲፱፻፷፫ ዓ/ም አቀናጅቶ አውጥቶ ነበር። ከዙያ በኋላ የተከተለ ወይም ተከታታይ ዕትም አልወጣም። አሁን ምን ያህል ደራሲያን እንዳሉ ወይም ዕትሞችና አታሚዎች አይመዘገቡም ቁጥራቸውን ማወቅ ያስቸግራል። ትላንትም ይህን የተመለከተ ሕግ የለም ዛሬም እንዲሁ።
[2] የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ ድርጅት በየአመቱ የሚታተሙትን የተለያዩ መጽሔቶች፣ ጋዜጦች፣ ፓምፍሌቶችና የመሳሰሉትን ዝርዝር ያወጣ ነበር። ስራውን በቀዳሚነት ያጠናቀሩት፣ የተከበሩ ሆይናስኪ፣ ፲፱፻፷፱፣ ሆናይስኪና ሳህለማሪያም ክፍሌ፣ ፲፱፻፷፪፣ ሆይናስኪና መኮንን ተረፈ ፲፱፻፷ ለዚህ መጣጥፍ ያገናዘብኳቸው ናቸው። ድርጅቱ ይህን ዝርዝር ማተም ያቆመው ከ[illegible] አብዮት በኋላ ነው።

[3] መምህር ይኄይስ ወርቄ፣ ንባብ ወትርጓሜ ዘቅኔያት። አዕማደ ምሥጢራት፣ ፲፱፻፷፰ ዓ/ም የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ መጽሔት፣ ፲፱፻፷፰ ቅጽ፮ ቁ፣፪. ይህን ጉዳይ ሊቀ ሊ/ሥልጣናት ሀ/ማሪያም ወርቅነህ በፍትሀ ነገስቱ ላይ የተጻፈው በስርዋጽ እንጂ ዋና አንቀጽ እንዳልሆነና ግብጻዊው ቀሲስ አብርሃም ራሱ እንደጨመረበት ያብራራሉ፣ የሕግ ትምህርት የሚለውን መጣጥፋቸውን የኢ/ኦ/ተ/ቤተ ክርስቲያን የመረብ ገጽ ተመልከት።
[4] ቀሲስ አስተራየ "ፈር የለቀቀ ቁምስና በቤተ/ክ ላይ የተደቀነ አደጋ" በሚል አርዕስት ሰሞኑን ያወጡትን መጣጥፍ ማየት ከላይ ያልኩትን ችግር ሲያስረዳ በተረፈ በየአገሩ የምናየውና የምንሰማው ንትርክ የጥፋት ጎዳና መሆኑን ላፍታም መዘንጋት የለብንም።